

I K A A L I S T E N T A L O T J A T O R P A T

Ruotsin vallan aikana, vuosina 1734 - 1810

Vanhoiden rippikirjojen tutkija toteaa usein, että ne ovat ilman aikojaan sekavaan järjestykseen kirjoitetut, joten aikanaan eläneiden haku eri kirjoista on erittäin työlästä. Esimerkiksi Ikaalisten rippikirjojen mikrofilmien lukua haittaa se, että 8 vanhinta kirjaa on pidetty ilman sivunumerointia. Tämän takia ja jotta paremmin näkyisi talojen ja torppien lisääntyminen olen poiminut Ruotsin vallan aikaisten rippikirjojen sivuilta (vuosilta 1734-1815, eli 12 kirjaa) vain talojen, nimettyjen uudistilojen ja torppien nimet. Vanhimmat 8 kirjaa on numeroitu mikrofilmien kuvajärjestyksen mukaan ja seuraavat 4 kirjaa niiden omien sivunumeroiden mukaisesti.

Luetteloa lukiessa tulee selvemmin kuin itse rippikirjasta näkyviin muutokset ja kirjaustavat joita ajan kuluessa on tapahtunut. Seuraavassa muutamia havaintoja:

Ikaalisten kirkkopitäjän raja on erämaiden suunnalla ollut asutuksen mukainen, ainoastaan Hämeenkyrön osalla on poikkeuksena se, että Osaran rustholli on ollut aina Ikaalisten rippikirjassa vaikka onkin useita kilometrejä pitäjän rajalta Hämeenkyrön puolella.

Pitäjän sisäisten kylien rajat tuntuvat jo paljon hämärämmiltä vaikka nimenomaan henkikirjakylien lukumäärä on näihin päiviin säilynyt samana, eli koko Suur-Ikaalisten alueella 108:na. On huomattava, että kun puhutaan kylästä tai henkikirjakylästä ei aina tarkoiteta samaa aluetta. Asutus on saattanut kasvaa kylän rajalle ja kulkuyhteydet ovat lähentäneet kylien osia niin, että kylän raja on ollut käytännössä aivan huomattavan. Kylä voi olla niin pieni, ettei siellä ollut kuin yksi talo, esimerkiksi

Jauhokuononmaa tai Varessalmi. Kalmaankylä oli välillä vain talot Kalmaa ja Kalli ja kuului se Ikaalis-kylän lukuupiiriin. Nykyisissä kartoissa kylien rajat ovat aika selvinä ainakin maaston osalla, mutta vesialueilla on hieman puutteita, esimerkiksi Kalmaan - Ikaalistenkylän ja Lyykkälän - Sammin kylien rajalinjoissa.

Vaikka isonjaon eräänä päämääränä oli saada talon maat lähekkäin ja korkeintaan neljään erilliseen palstaan ja kaikki liikamaat peruutettua kruunulle oli useiden kylien talojen metsät ja suot jaettava kyläkunnittain nykyisten naapuripitäjien puolelta. Näille maille raivatut uudistilat ja torpat aiheuttivat kirkonkirjan pitäjälle päänsivuaa koska kirjan järjestystä piti muutella kinkerit- eli lukupiiriin mukaisiksi.

Vanhat kantatalot ovat parhaiten seurattavissa kautta aikojen koska niiden kohdalla on muutoksia tapahtunut hyvin vähän. Muutama talo on hävinnyt naapurien ostettua pellot ja asuinpaikan jouduessa muuhun käyttöön. Esimerkkeinä: Sammin Hähka, Höytölän Kiurunen ja Ikaliskylän Turkki.

Niin kauan kun tilan väki mahtui rippikirjaan yhdelle tai kahdelle sivulle ja vaikka toisella sivulla oli jo selvästi uudistila ja olivat kaikki saman tilan nimellä oli tilan asukkaiden järjestys selvä. Mutta kun kuvaan tuli mukaan torppa tai uudistila joka oli raivattu kylän yhteiselle maalle, eikä minikään nimetyn talon maalle, niin pappi kirjasi torpan perheen sivulle jossa oli tilaa. Tällöin ei aina näy torpan kantatilaa, vaan se on etsittävä viimeistään taloksi lunastuksen kärjäkirjoista. Oli monta torppaa jotka ensin raivattiin "tietentahtoen" kruunun maal-

le ja osasivat olla hissuksiin niin, että Ruotsin vallan lopulla henkikirjasta puuttuu kymmenittäin uudistiloja ja torppia. Tilanne Ikaalisissa näyttää olleen aivan samanlainen kuin Sirkka Karskelan mukaan on ollut Kivennavan pitäjässä jossa myöskin henkikirjan ja historiakirjojen henkilöluvuissa on ollut huomattavia eroja. Voidaankin todeta, että veronmaksun välttäjiä on ollut silloinkin.

Kun aiemmin kinkeri- eli lukupiiri oli kyläjaon mukainen niin nämä hajallaan olevat uudistalat ja torpat, huolimatta siitä minkä kylän takamailla olivat, liitettiin lähimpään lukupiiriin ja näin ne helposti rippikirjaankin sijoitettiin piirin sivuille. Esimerkiksi pappilan eräs torppa oli Jämijärven - Kankaanpään rajalla sekä Saukon- ja Karpanperäläisiä oli lopulta niin paljon, että Vähä-Röyhiön kylään lisättiin Saukon lukuruotu. Saukonperälle ja Karpanperälle syntyi asutusta joka kirkonkirjoissa on milloin tilallisia milloin torppareita kunnes aikanaan todettiin, että monta torppaa oli Osaran ja Sarkkilan kylien maallla. Miten nämä torpat sitten hoitivat vuokransa, rahassa vai luontaisverolla, on vielä tutkimatta. Epätodennäköistä on, että talossa käytiin niin kaukaa tekemässä päivittäistä taksvärkkiä.

Vaskiperän asutus on syntynyt Riitilän takamaille, mutta kulkuyhteydet ja kuntajako ovat tehneet vaskiperäläisistä parkanolaisia.

On myös huomattava, että Ruotsin vallan aikana uudistila ja torppa olivat sosiaalisesti paljon lähempänä kantataloa kuin tällä vuosisadalla jolloin taksvärkkitorpat ja mäkitupa-asutus oli-

vat painuneet toimeentulominimin alarajalle. Siksi ei voi eikä sovi käyttää lähdeeteoksena esimerkiksi "Pohjantähden alla"-romaanina. Eräänä esimerkkinä voidaan mainita kruunun sotilastorpat eli verojääkäritorpat joita Ruotsin vallan lopulla perustettiin. Torpille erotettiin maata toista tuhatta tynnyrinalaa, joka sitten keisarivallan aikana saatiin lunastaa omaksi. Niinpä eräs vanhimpia verojääkäritorppia oleva Vahojärven Hankala antoi emännän sisarenpojalle usean kymmenen hehtaarin torpan maat jotka seuraava polvi lunasti Niinimäen taloksi. Molemmat ovat tänä päivänä omillaan toimeentulevia maalaistaloja. Eräs Niinimäen pojista raivasi kotitorppansa metsään Kulmalan torpan joka kuitenkin silloin kun koko kylä liitettiin Parkanon pitäjään vuonna 1917 todettiin olevan kruunun maalla.

Kun halutaan selvittää asutuksen ja sukujen elinoloja ja asuinpaikkoja on todettava ettei pelkästään rippikirjasta saa oikeata kuvaa koska on huomattava, ettei rippikirjaa pidetty tulevia tutkijoita varten vaan oman aikansa tarpeiden takia. Siksi on tämän päivän tutkijan eläydyttävä sen ajan oloihin, jolloin rippikirjankin pito näyttäytyy paljon selvempänä. Lisätietoja on haettava muista lähteistä sekä tarkistettava ne vertaillen jotta saadaan mahdollisimman totuudenmukainen kuva suvun jäsenistä ja elämästä.

Kirjoittamani muutaman tuhannen nimen luettelo jää nyt virheineen kaikkineen Tampereen seudun sukututkimusseuran käyttöön ja jos se jonkunkaan tutkijan työtä helpottaa on sen tekeminen ollut mielekästä.

Julkaisutoimikunta tiedottaa:

Tampereen seudun sukututkimusseura ry on teettänyt ko luettelosta kopioita ja niitä on saatavissa tai tilattavissa seuran julkaisuja myyviltä henkilöiltä.